

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Gentseweg 147 (Waregem, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020F228
Juni 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoekopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie.....	11
1.3.1	Methode.....	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	11
1.3.4	Archeologische indicatoren.....	11
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	17
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.1.1	Landschappelijke situering	18
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	22
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie.....	23
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	24
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	25
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden.....	25
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	29
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	30
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	33
1.5	Synthese.....	37
2	Bibliografie.....	39

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).	8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Huidige toestand van het plangebied (© Google Streetview).	14
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 7: Fundering- en rioleringsplan (bron: opdrachtgever).	16
Figuur 8: Inplantingsplan (bron: opdrachtgever).	16
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 13: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).	21
Figuur 14: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).	21
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	23
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	24
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).	25
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (bron: Geopunt).	32
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	33

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	36
Figuur 29: Voormalig gebouw met cichorei-ast (bron: Beeldbank Vlaanderen).	36

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek..... 7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens. 17

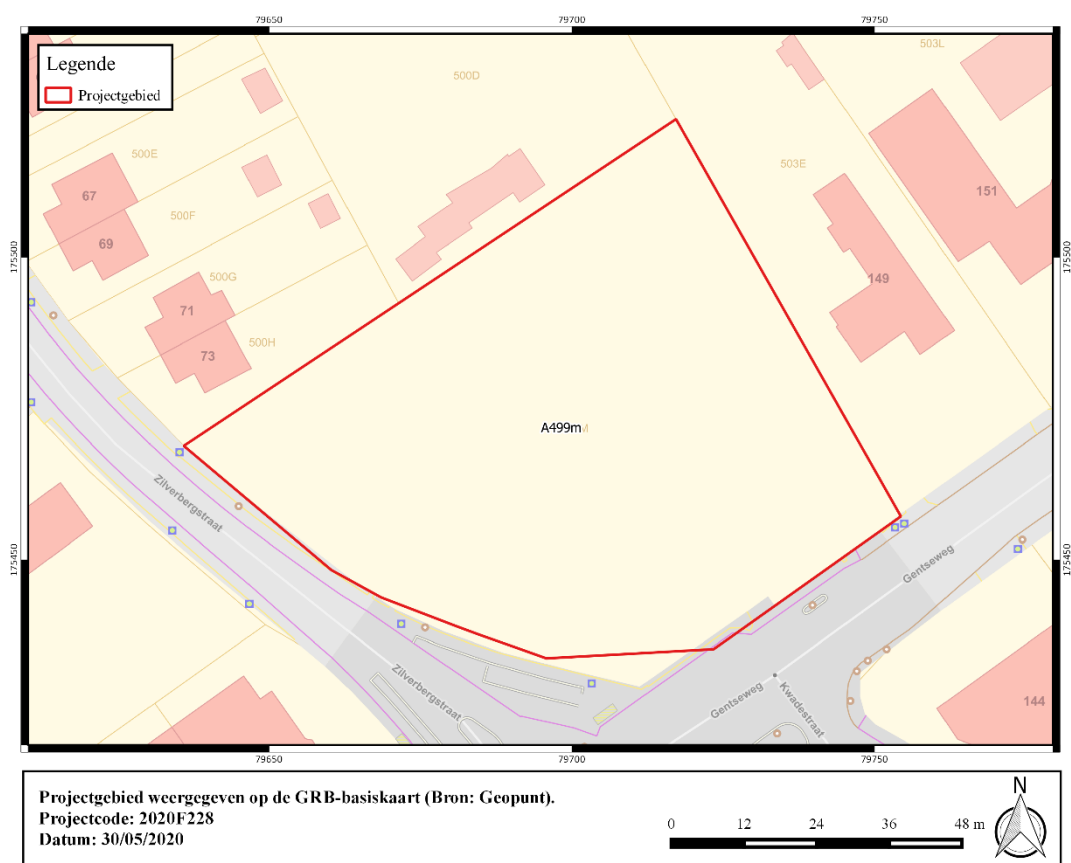
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

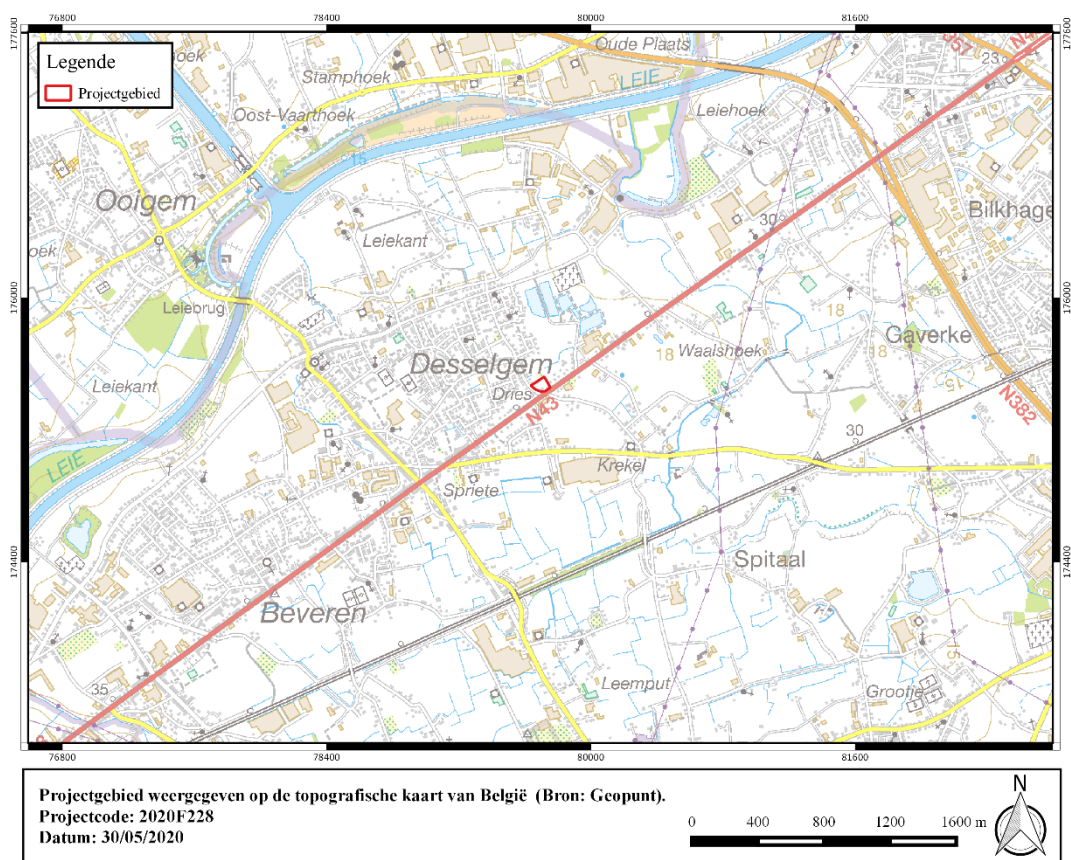
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Waregem
	Deelgemeente	Desselgem
	Postcode	8792
	Adres	Gentseweg 147 8792 Desselgem
	Toponiem	Gentseweg 147
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 79610 Y _{min} = 175419 X _{max} = 79779 Y _{max} = 175536
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Waregem, Afdeling 5, Sectie A, nr. 499m Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan deels in een zone bestemd als woongebied, deels in een zone bestemd als agrarisch gebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 5889 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. De opdrachtgever wenst het verkrijgen van de vergunning af te wachten.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Gentseweg 149 Desselgem werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

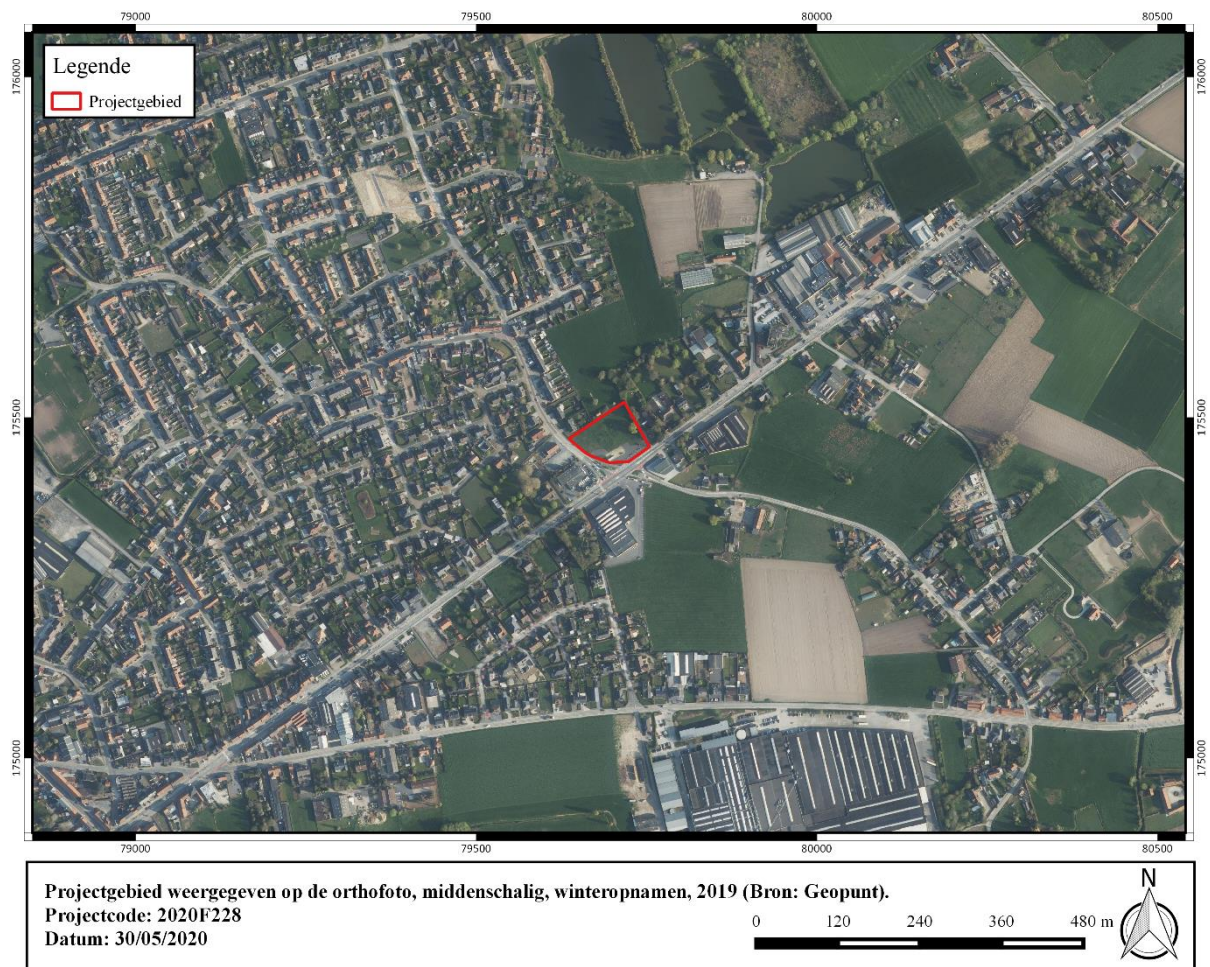

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Desselgem, deelgemeente van Waregem in de provincie West-Vlaanderen. De deelgemeente grenst in het noordoosten aan de gemeente Sint-Eloois-Vijve (Waregem), in het oosten en zuidoosten aan de gemeente Waregem, in het zuiden aan de gemeente Deerlijk, in het zuidwesten aan de gemeente Beveren-Leie (Waregem), in het noordwesten aan de gemeente Ooigem (Wielsbeke) en in het noorden aan de gemeente Wielsbeke.

Het plangebied zelf grenst ten westen aan de Zilverbergstraat en ten zuiden aan de Gentseweg. De noord- en oostzijde sluiten aan bij bebouwde percelen.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 5889 m². Aan de kant van de Gentseweg is de vroegere bebouwing in het verleden afgebroken. Eén betonplaat is blijven liggen. Er werd een tijdelijke werfweg aangelegd en deze zone wordt thans gebruikt voor het opstellen van publiciteitsborden. Op heden is ca. 1340 m² van het terrein verhard. Deze verharding bestaat deels uit de voornoemde betonplaat, deels uit steenslag. Het overig deel van het plangebied bestaat uit braakliggend grasland.

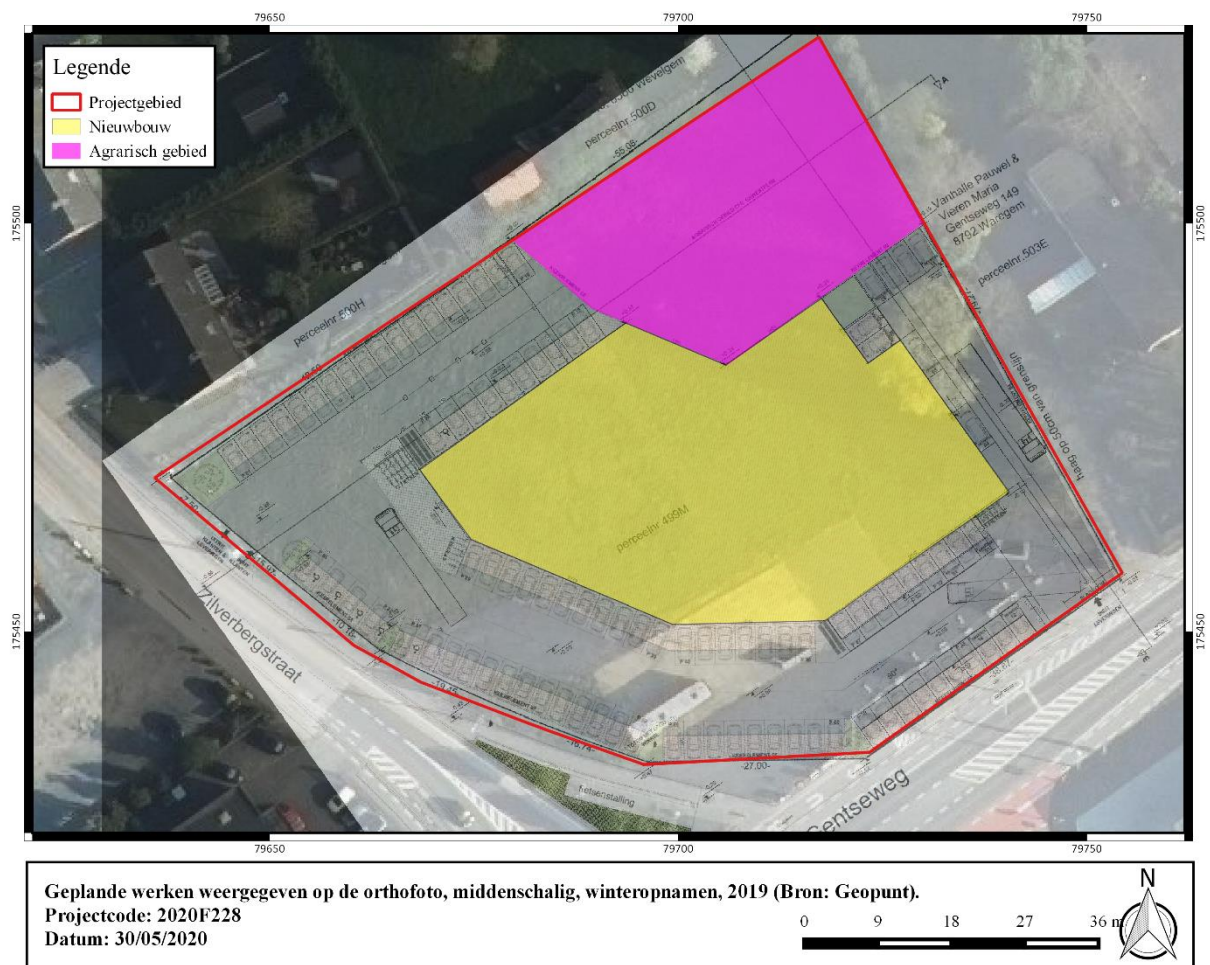
Figuur 4: Huidige toestand van het plangebied (© Google Streetview).

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

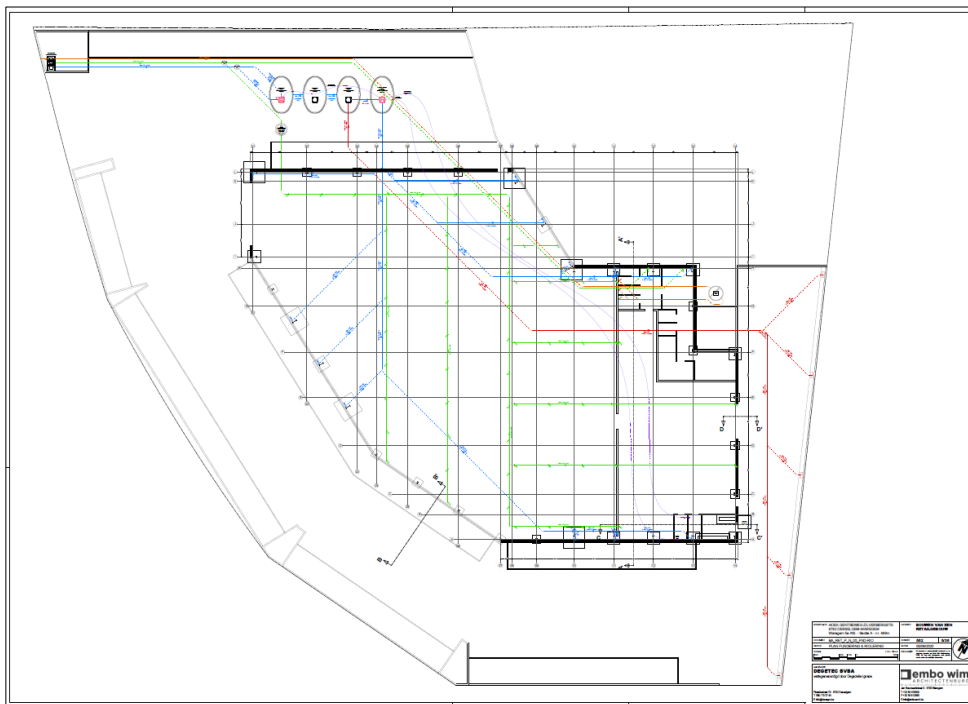
1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuw retailgebouw met omliggende verharding. Het nieuwe bedrijfsgebouw zal een footprint hebben van ca. 1812 m² en wordt gefundeerd door middel van paalfunderingen waarvan de diepte nog te bepalen is door ingenieursstudie. Rondom de nieuwbouw wordt nieuwe verharding voorzien, deels in asfalt, deels in klinkers. Voor deze verharding dient een bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv. Ten noorden van het plangebied worden 3 nieuwe buffertanks van 20.000 liter en een nieuwe regenwatertank van 20.000 liter gerealiseerd die zullen aansluiten op nieuwe riolering. In het noordoostelijk deel van het plangebied wordt een zone van ca. 1028 m² in gebruik genomen als agrarisch gebied. Hier wordt binnen de huidige aanvraag geen bodemingreep voorzien.

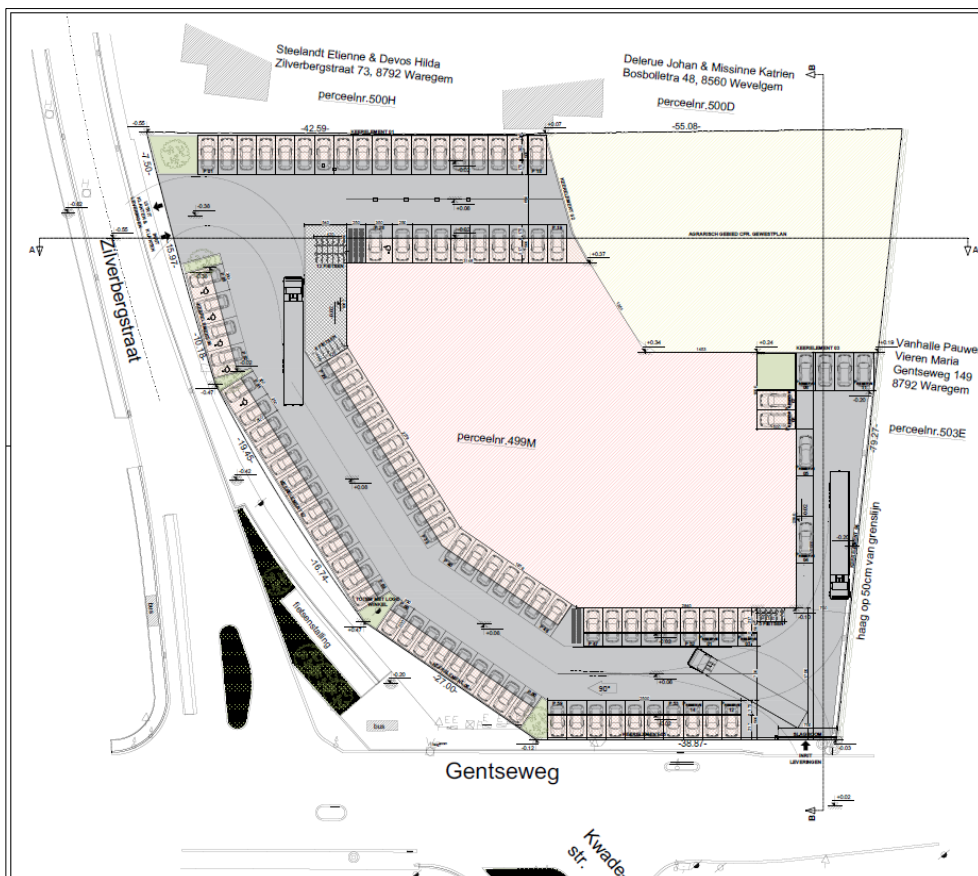

Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Figuur 7: Fundering- en rioleringsplan (bron: opdrachtgever).

Figuur 8: Inplantingsplan (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

<i>Bron</i>	<i>Informatie</i>
Landschappelijke situering	Zandstreek binnen de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Moen (Formatie van Kortrijk).
Quartair	Type 6
Bodemtypes	OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	16.6 – 17.9 m TAW
Hydrografie	Leiebekken, deelbekken Gaverbeek.

1.4.1.1 Landschappelijke situering

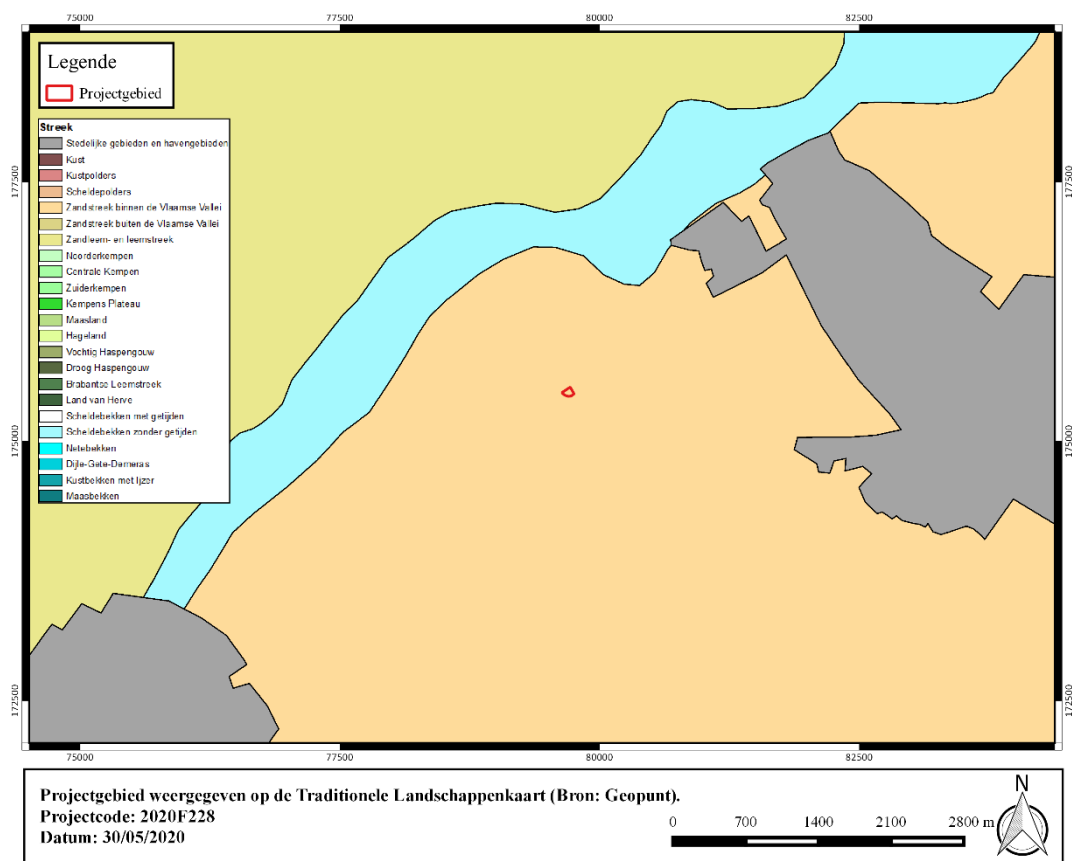
Het plangebied is gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei.

Het landschap in de omgeving van het plangebied wordt gedomineerd door de valleien van de Leie en de Gaverbeek. De Vlaamse Vallei is ca. 200.000 jaar geleden tot ontwikkeling gekomen. Tot 15.000 jaar geleden werd de vallei opgevuld met een dik pakket riviersediment. De Vallei nam toen de vorm aan van een verwilderde toendrारivier, die typisch is voor koude gebieden en meerdere rivierkanalen heeft. Tijdens het laat-Pleniglaciaal (ca. 76.000-14.640 jaar geleden) zijn gedurende koudere periodes de dekzandruggen tot ontwikkeling gekomen. Tijdens het Laat-Glaciaal en het Holocene was er opnieuw een opwarming van het klimaat waarbij de rivieren die deel uitmaakten van de Vlaamse Vallei evolueerden van een vlechtend naar een meanderend patroon en waarbij de Holocene valleien zich als *underfit river* hebben ingesneden. Gedurende het Jonge Dryas was er een plotse afkoeling van het klimaat met enkele graden. Hierdoor lagen de valleien in de winter droog en kon het zand makkelijk verwaaien, waardoor de zogenaamde rivierduinen gevormd werden. Deze werden tijdens het Holocene lokaal nog eens herwerkt wat soms aanleiding gaf tot de ontwikkeling van stuifzandduinen. Daarnaast zijn lokaal ook nog niet-geërodeerde restanten van de verwilderde fluvioperiglaciale pre-holocene dalbodem aanwezig in de vorm van donken.

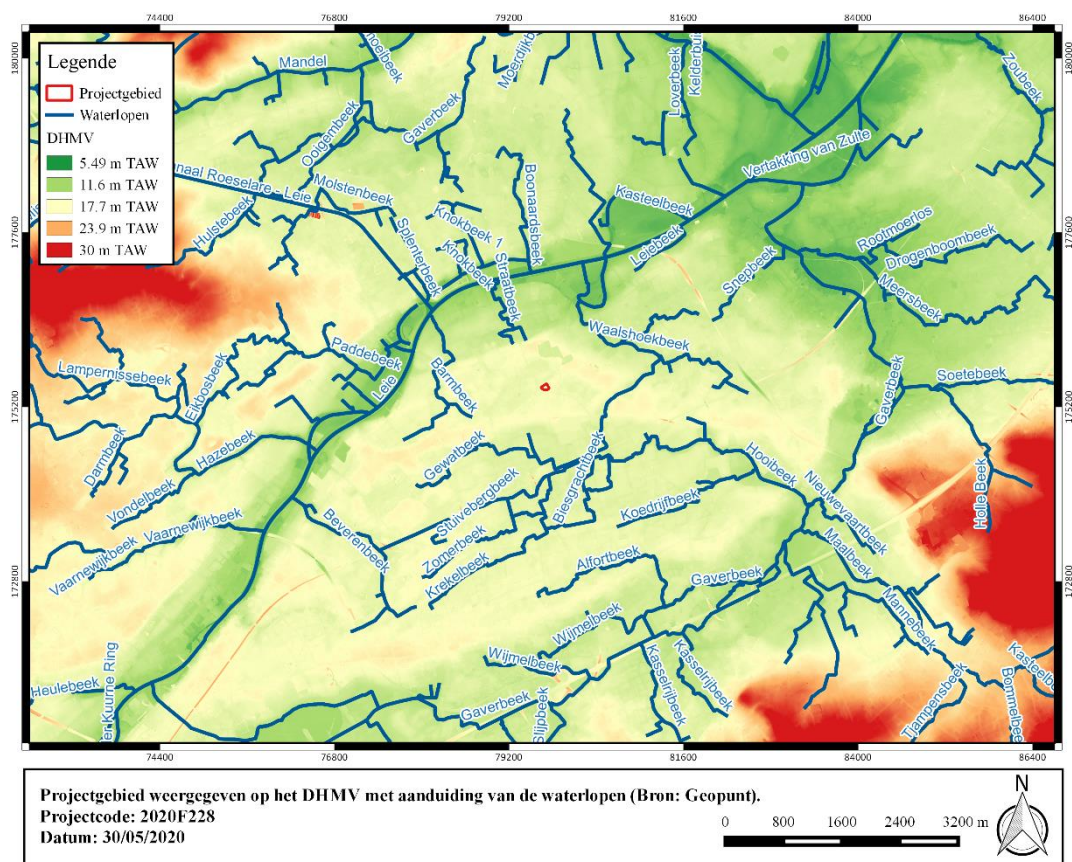
Het plangebied is gelegen op de noordelijke flank van een bescheiden zuidwest-noordoost georiënteerde zandrug binnen de Vlaamse Vallei. De Barmbeek en de Krekelbeek situeren zich respectievelijk ca. 1,4 km ten westen en 1,4 km ten oosten. Beide waterlopen ontspringen op de top van de zandrug en wateren af richting de Leie. Het plangebied is gelegen op een hoogte van ca. 16,6 – 17,9 m TAW. Het lokaal hoogtemodel doet een ophoging van het centrale terreindeel vermoeden.

Hydrografisch is het projectgebied gelegen binnen het Leiebekken, deelbekken Gaverbeek.

Het landschappelijk kader op een zandige opduiking binnen de Vlaamse Vallei, in de omgeving van de Holocene valleien van zowel de Leie, als de Gaverbeek én in de ruime omgeving van de beekvalleien van de Barmbeek en de Krekelbeek, moet een zekere aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op groepen jager-verzamelaars in het verleden.

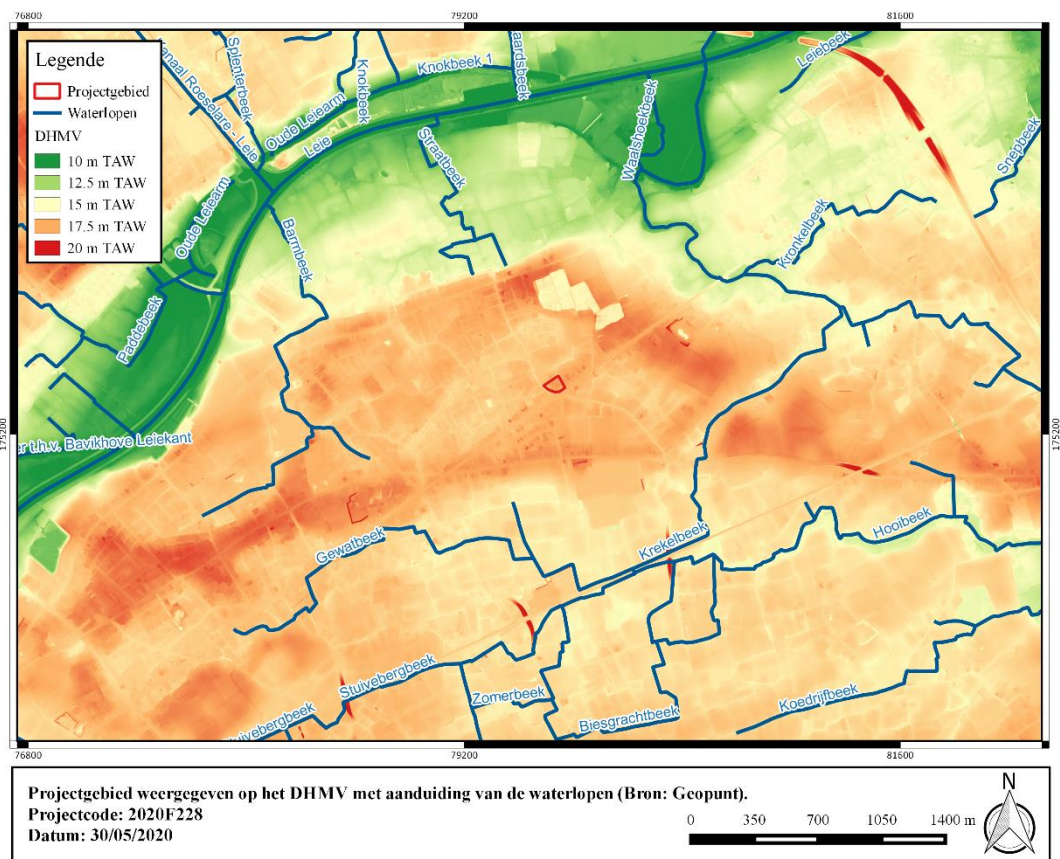

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

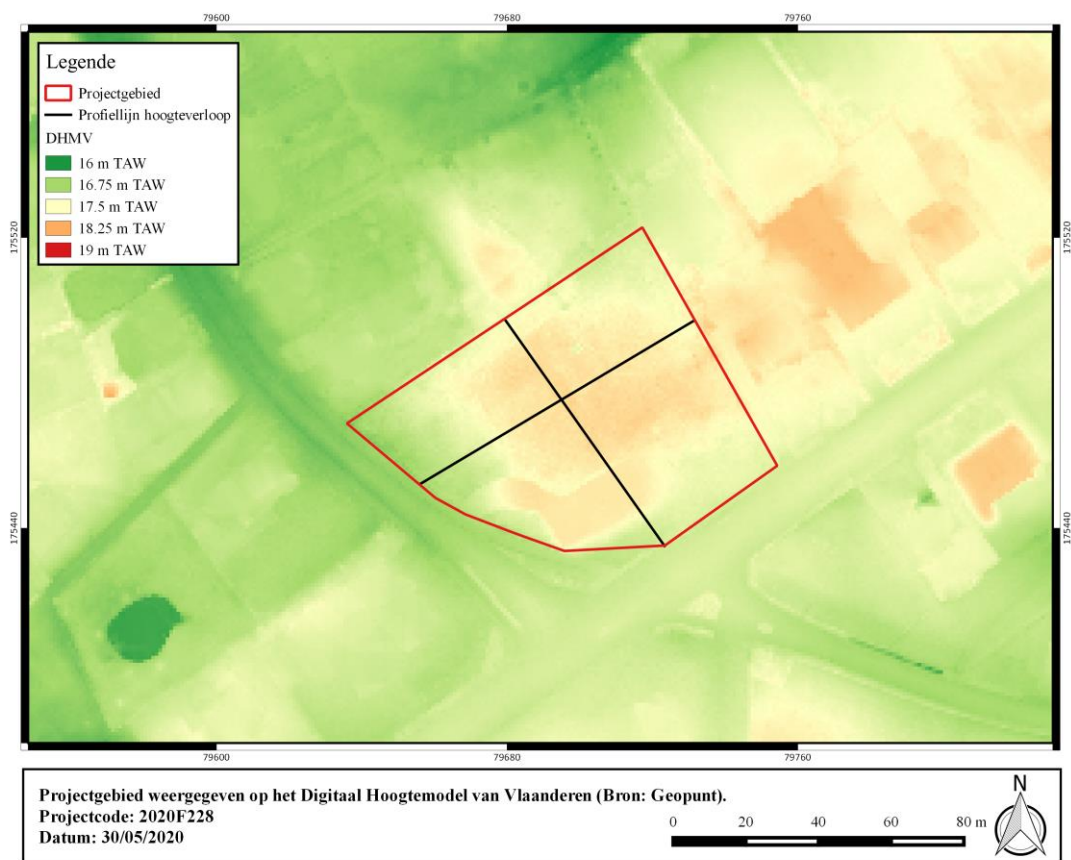

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

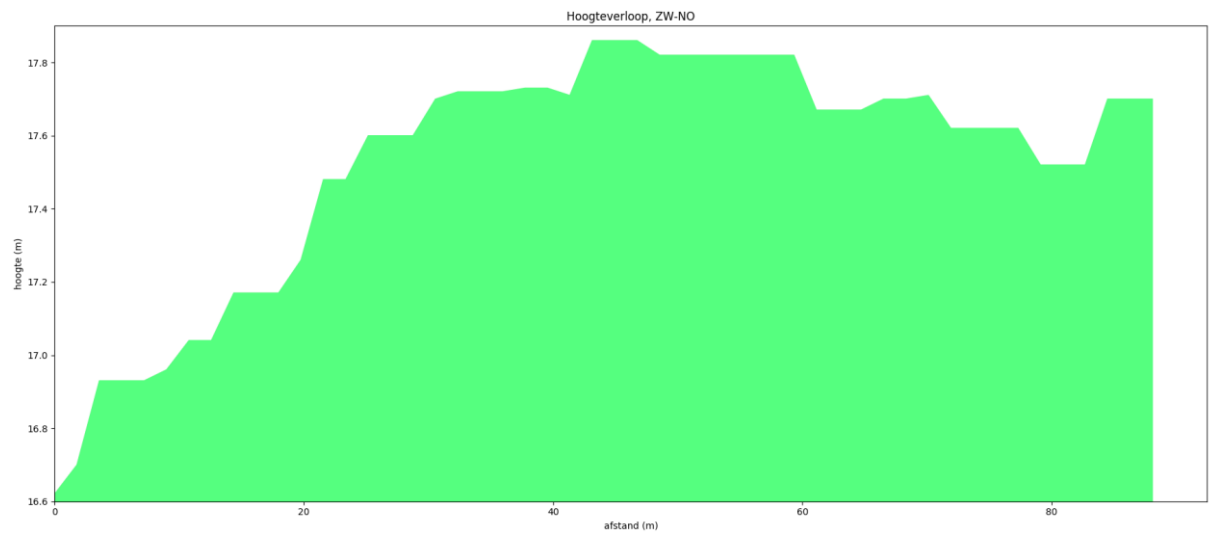

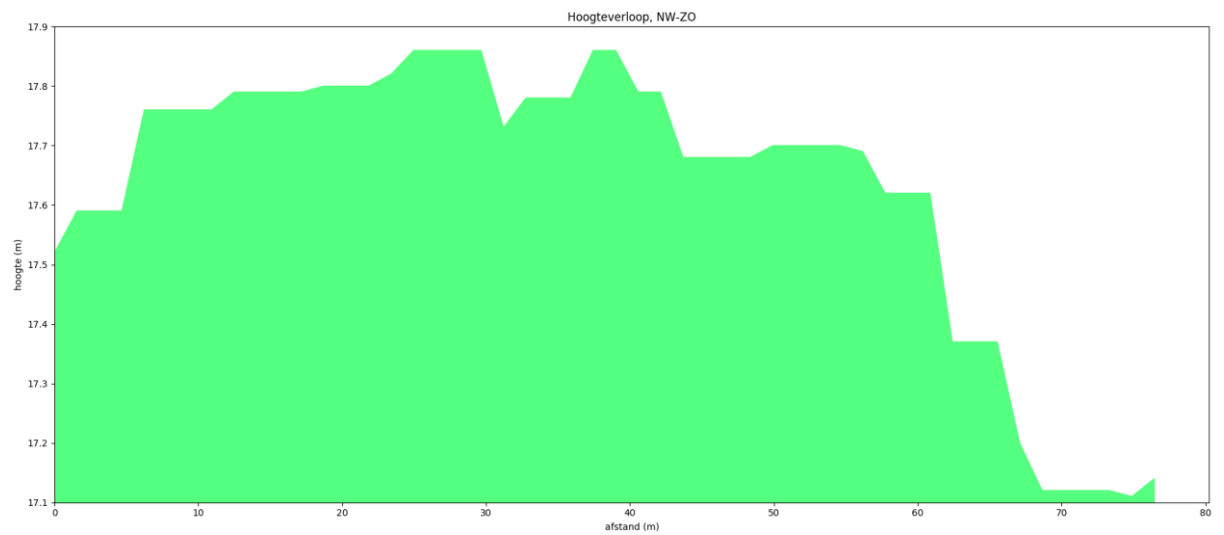
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 13: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

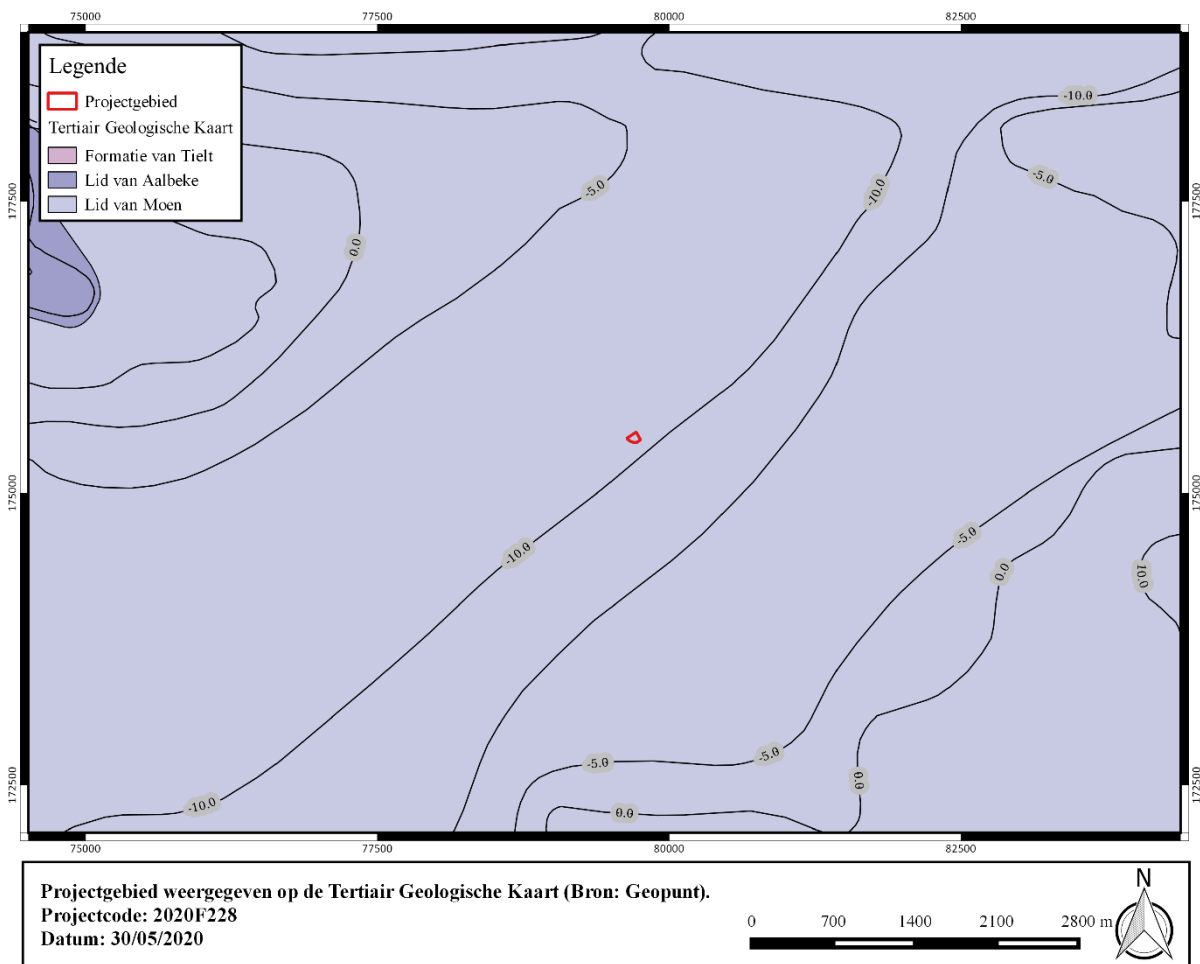
Figuur 14: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)**. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

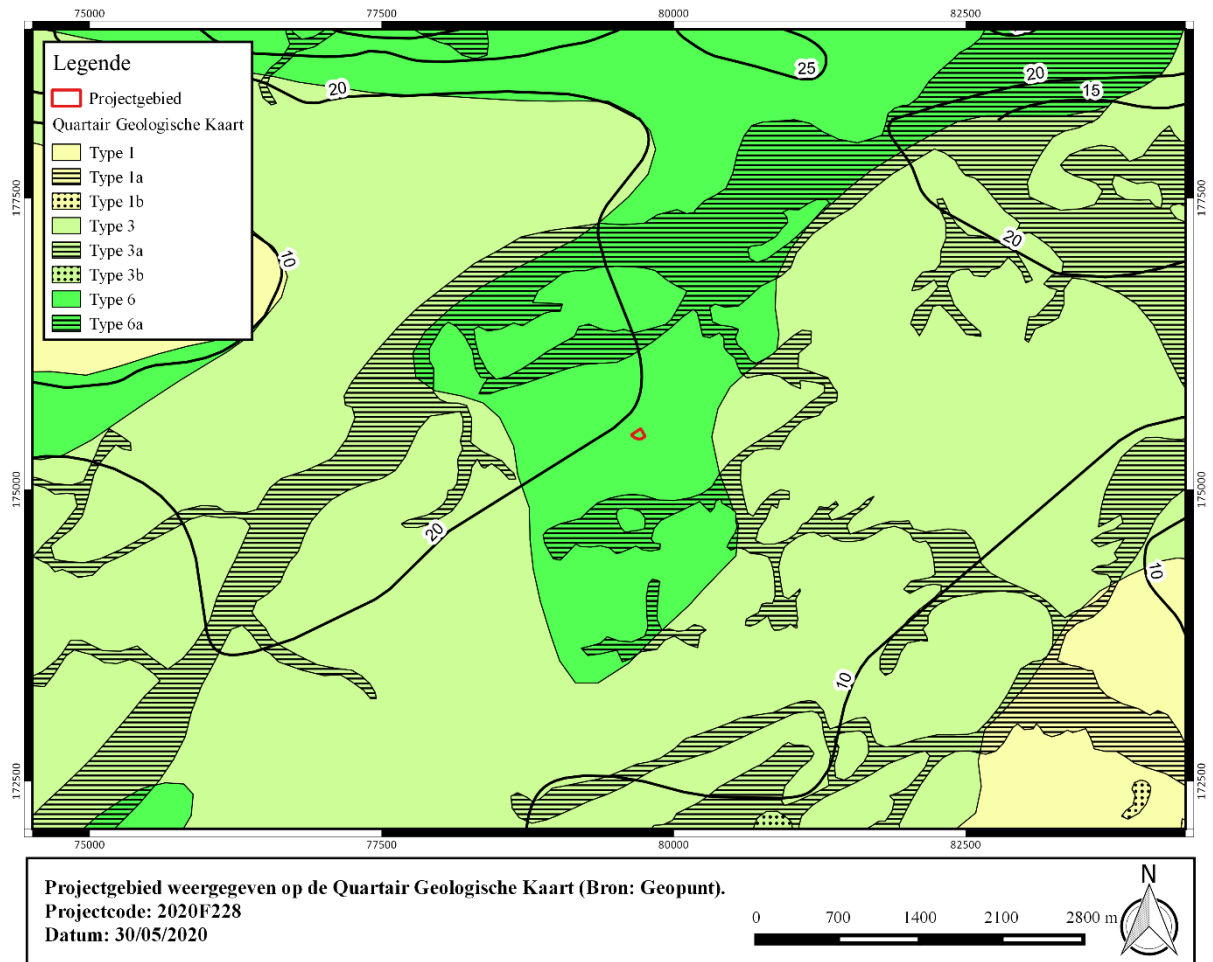
Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 6**. Dit type bestaat uit een basis van fluviaatiele afzettingen van het Eemiaan gevolgd door fluviaatiele afzettingen van het Weichseliaan. De top bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Binnen deze afzetting kunnen hellingsafzettingen voorkomen en deze afzetting kan lokaal afwezig zijn.

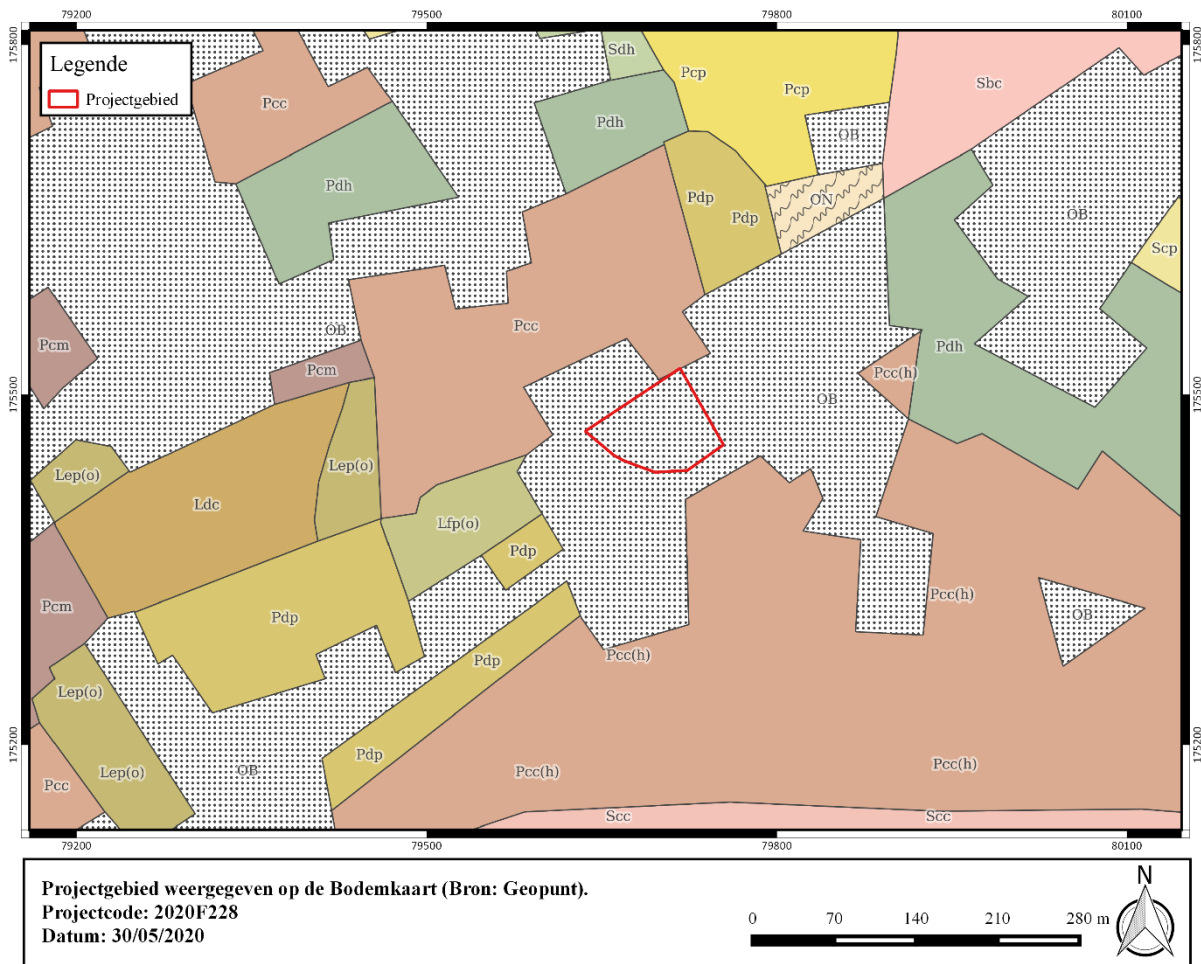
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen

Op basis van de omliggende polygoenen kan verondersteld worden dat de ondergrond bestaat uit matig droge, lichte zandleem.

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

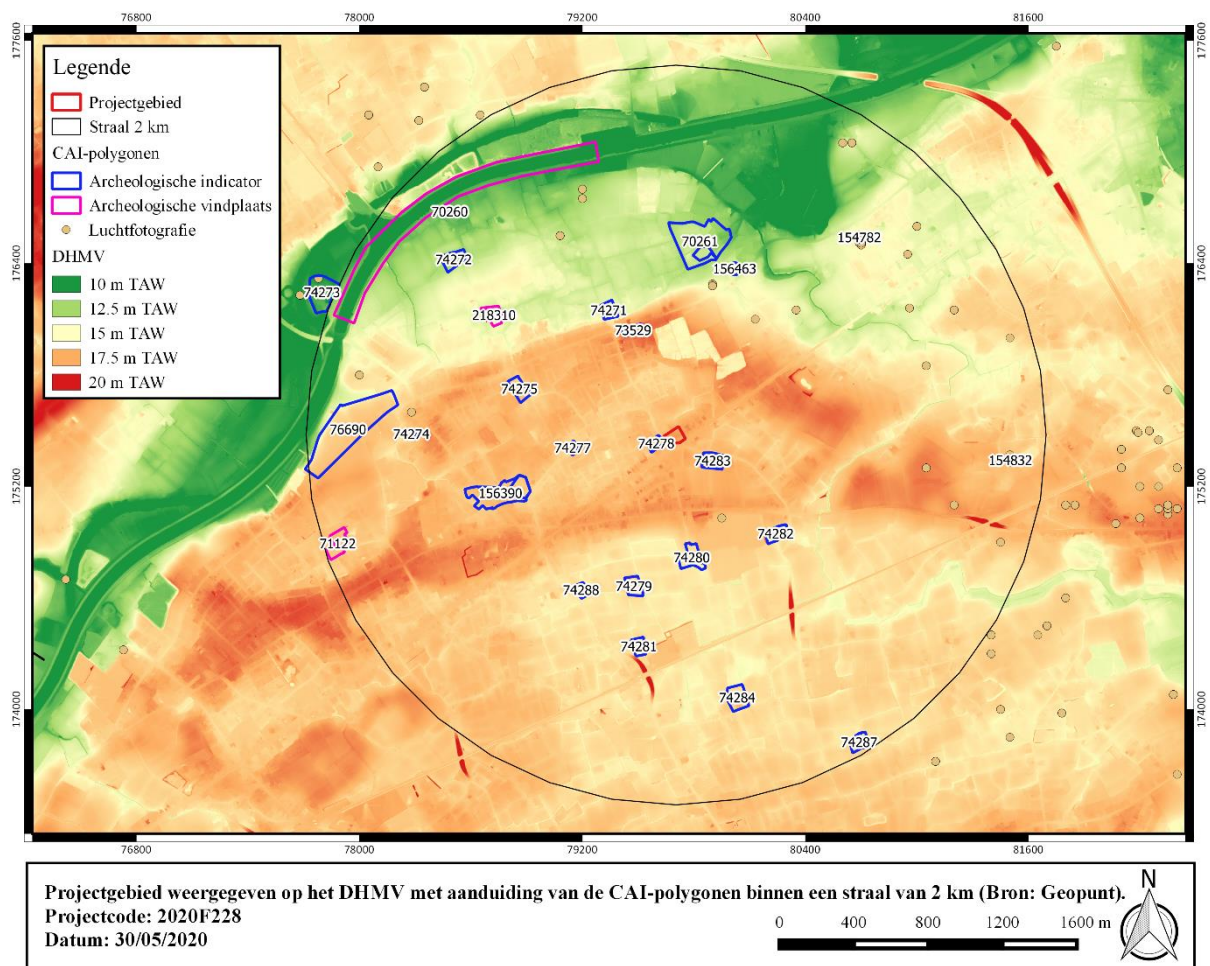

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vindplaatsen of indicatoren gekend. De omwalde hoeve aan de overzijde van de Zilverberglaan is wel opgenomen in de CAI, onder het nummer 74278. Gekende archeologische sites in de ruime omgeving zijn eerder schaars, hetgeen naar alle waarschijnlijkheid een gevolg is van een gebrek aan systematisch onderzoek de voorbije decennia. Waarnemingen bij werfcontroles wijzen op menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden, metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen. Aan de Lindestraat, tegen de vallei van de Leie, werden bij een proefsleuvenonderzoek in 2017 resten van landindeling uit de middeleeuwen aangesneden. De recuperatie van meerdere mesolithische artefacten bij veldprospecties zijn getuigen van het feit dat de ruime omgeving van het onderzoeksgebied werd gefrequentieerd door mensen sinds de steentijden. Luchtfotografische prospectie bracht ook enkele cirkelvormige structuren aan het licht die worden geïnterpreteerd als grafmonumenten uit de bronstijd. Tot slot zijn een groot aantal cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse hoeves opgenomen in de CAI.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

70260	Controle van werken (1974); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Ijzertijd: ruw besmeten aardewerk – kreek Romeinse tijd: aardewerk
71122	Controle van werken (1977); NK: 15 meter Onbepaald: aardewerk
218310	Mechanische prospectie (2017); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: Naast enkele subrecente (paal)sporen: drie grachten die waarschijnlijk tot de rand van een woonerf uit de volle middeleeuwen behoren. De kern hiervan ligt echter buiten het onderzoeksgebied. De sporen werden gedateerd op basis van 8 fragmenten handgevormd grijs aardewerk, waarvan één randfragment van een kogelpot, versierd met een wafelvormig radstempelpatroon. Bron: https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/4943

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

74270	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74271	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74272	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74273	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74274	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74275	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

74276	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74277	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74278	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74279	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74280	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74281	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74282	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74283	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74284	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74287	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74288	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Veldprospecties

73529	Veldprospecties (1976); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal
76690	Veldprospectie; NK: 250 meter Mesolithicum: 6 afslagen, 1 ongelijkzijdige driehoekspits met korte zijde, klingfragmenten, schrabber

	Bron: Despriet, Ph. 1976: Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1975, De Leiegouw XVIII.4, 401-414.
--	--

Luchtfotografie

154782	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafheuvel
154832	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafheuvel

Onbepaald

70261	Onbepaald; NK: 150 meter Romeinse tijd: aardewerk
156390	Onbepaald NK: 250 meter Middeleeuwen: hoeve
156463	Onbepaald NK: 250 meter Middeleeuwen: hoeve - aardewerk

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Tal van archeologische vondsten, vaak gerecupereerd bij veldprospecties, wijzen op menselijke aanwezigheid in de omgeving van het plangebied in de steentijd. Op een ruim aantal locaties op de hogere oevers langs de Leie werden tevens archeologische sporen vastgesteld uit de Metaaltijden en de Romeinse tijd. Vermoedelijk gaat het verloop van de Grote Heerweg terug op een Romeinse weg. Hoewel het terrein strikt genomen niet gelegen is binnen een gradiëntsituatie moet de locatie bovenop een lichte zandrug, op enige afstand van verschillende beekvalleien en de Leie- en Gavervallei toch gunstig geweest zijn voor seizoenale exploitatie door rondtrekkende groepen jager-verzamelaars. De goed gedraineerde, makkelijker bewerkbare en vruchtbare lichte zandleemgronden moeten evenzeer aantrekkelijk geweest zijn voor vroegere landbouwers.

In de vroege middeleeuwen worden de mogelijk reeds in cultuur gebracht akkers door Frankische inwijkelingen overgenomen. Op de grote gronden aan de Leie-oevers ontstonden hofsteden die later zouden uitgroeien tot domeinen en heerlijkheden. Desselgem gaat allicht terug op de vroegmiddeleeuwse nederzetting Thrassalldinghem. De eerste vermelding van Desselgem is als Thrassalldingehem in een oorkonde uit de tweede helft van de 10^e eeuw, waarbij Arnulf I het gebied schenkt aan de Gentse Sint-Pietersabdij. De monniken van voornoemde abdij kiezen Desselgem als bestuurscentrum voor hun bezittingen in de streek.

Onder Boudewijn V wordt het Graafschap Vlaanderen hervormd, waarna Desselgem ressorteert onder de Kasselrij Kortrijk. In de omgeving van het plangebied zijn via archeologisch onderzoek een ruim aantal volmiddeleeuwse sporen vastgesteld.

Gedurende de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) heeft Desselgem zwaar te lijden onder oorlogsgeweld. De streek verarmt en ontvolkt door emigratie, ziekte en krijgsverrichtingen. Pas na de vrede van Utrecht (1713) verbetert de economische toestand en heerst onder Oostenrijks gezag een periode van relatieve rust en welvaart. Dit leidt onder andere tot een uitbreiding en verbetering van het wegennetwerk.

De landbouw en thuisnijverheid zijn tot ca. 1850 de voornaamste bron van inkomsten. Gedurende de 19^e eeuw kent de vlasbewerking een opgang in de Leiestreek. Deze bloeiende vlasnijverheid zorgt voor een toename van de bevolking en een stelselmatige uitbreiding van het dorpsweefsel.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog is Desselgem gelegen in het Duitse hinterland. In 1917 laten de Duitsers in Desselgem 3 vliegvelden aanleggen. Bij beschietingen gedurende het bevrijdingsoffensief wordt de dorpskern van Desselgem aanzienlijke schade toegebracht.³

³ Inventaris Onroerend Erfgoed

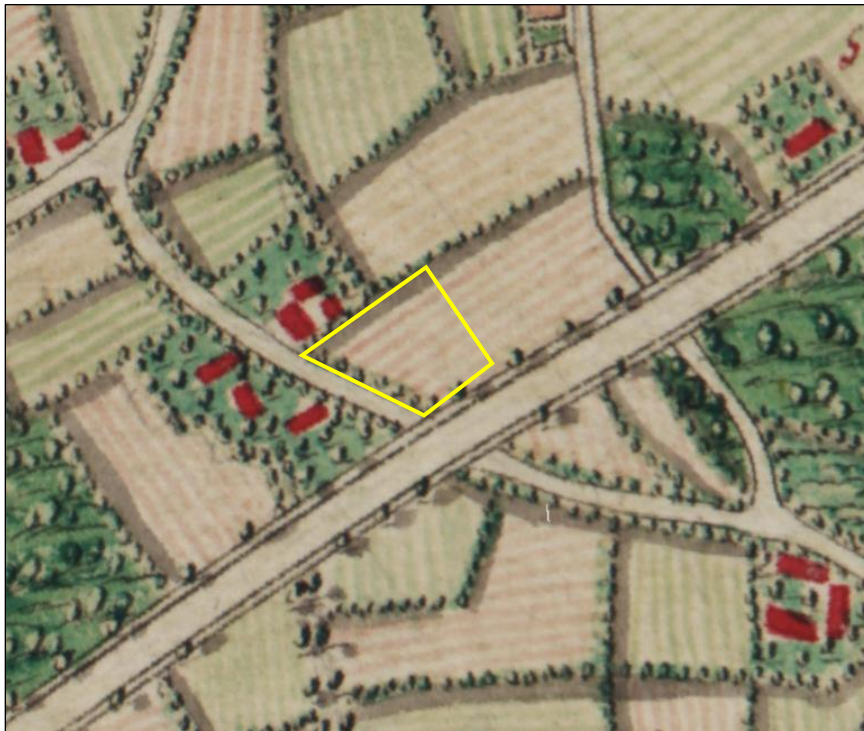
1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart geeft geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. De wijde omgeving is bestaat uit akkers, weilanden en boomgaarden waar verspreid talrijke hoeves aanwezig zijn. Het plangebied zelf is in gebruik als akker. Het verloop van de Gentseweg is reeds duidelijk waarneembaar als een met bomen omzoomde straat. Deze weg werd onder het Oostenrijks bewind aangelegd in 1716-1717. Ook het verloop van de Zilverbergstraat is reeds duidelijk waarneembaar. Precies ten noorden en ten westen van het plangebied staan hoeves afgebeeld.

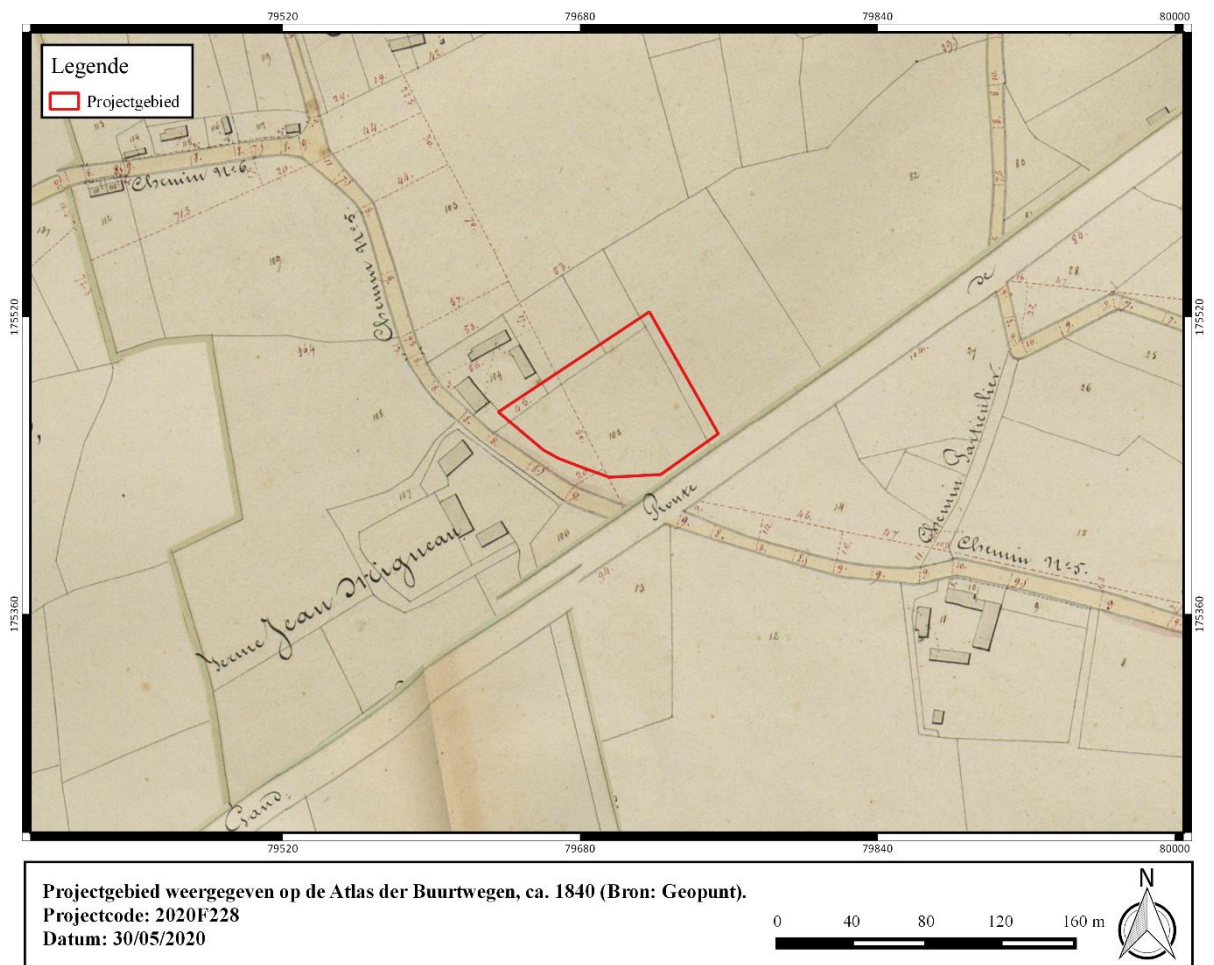
De 19^e-eeuwse kaarten geven evenmin bebouwing weer binnen de projectgrenzen. Precies ten noorden en ten westen zijn tevens beide hoeves zichtbaar. Binnen de projectgrenzen werd in 1923 een halfvrijstaande woning met aanpalende cichorei-ast en achtergelegen bijgebouw gerealiseerd.

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

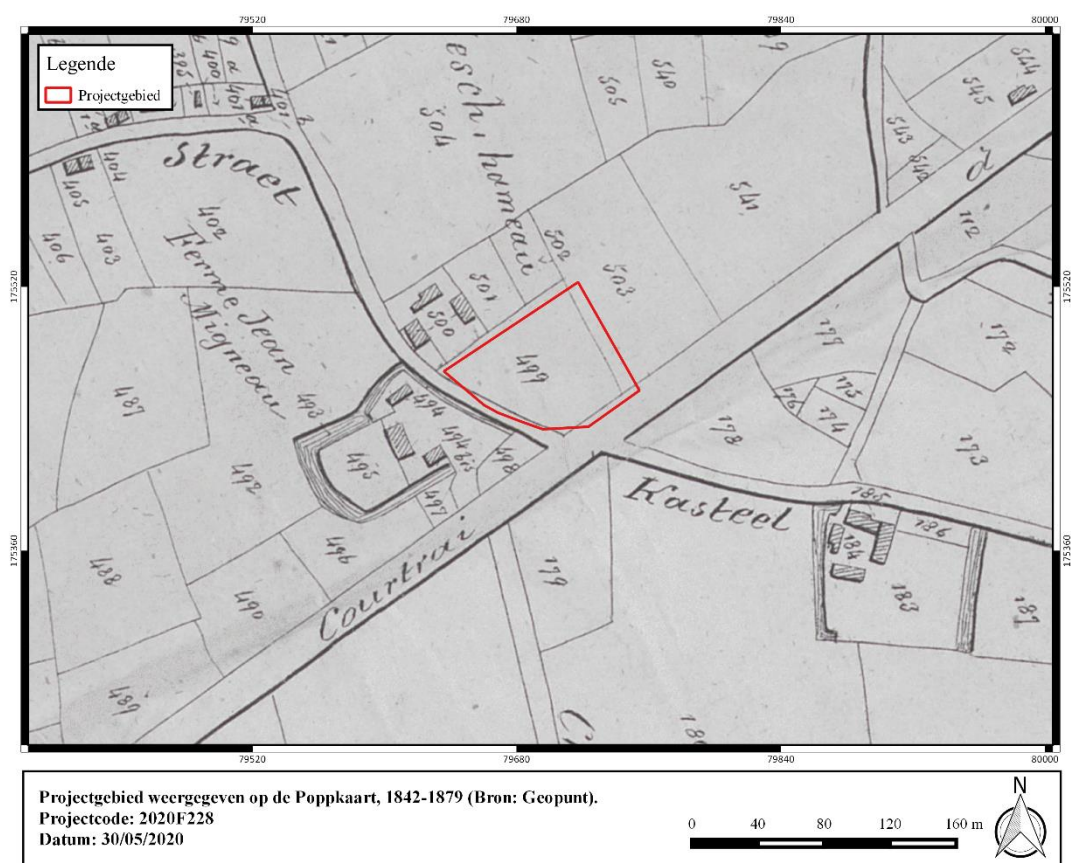

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

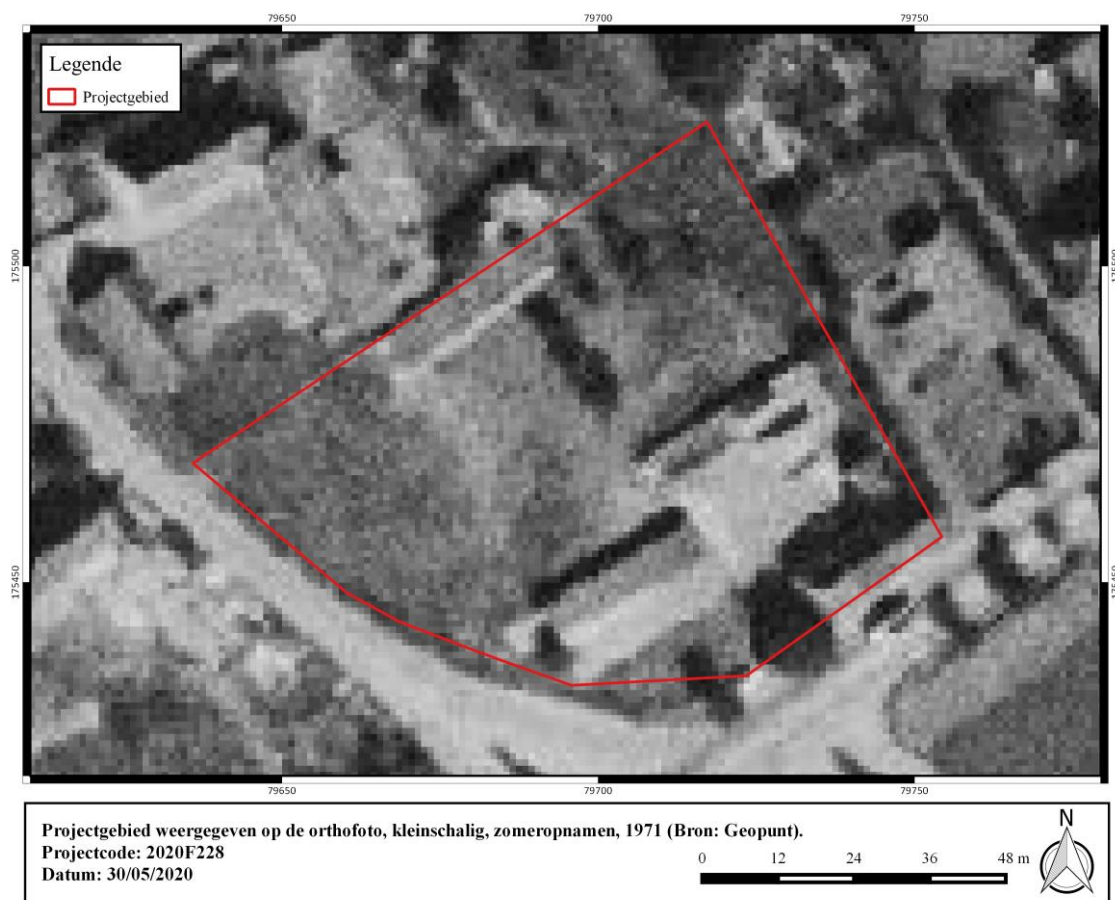

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een zekere evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Op de orthofoto van 1971 is binnen de projectgrenzen een woning met aangrenzende cichorei-ast waar te nemen. Ook in het westelijk en noordelijk deel van het terrein zijn twee rechthoekige gebouwen waar te nemen. Het overige deel van het terrein is op de orthofoto van 1979-1990 en 2000-2003 in gebruik als tuinzone. Op het luchtbeeld van de jaren '80 en 2000-2003 is in de westelijke sector van het terrein te zien dat er grondwerken aan de gang zijn of grond wordt gestockeerd. Op heden is de bebouwing binnen de projectgrenzen gesloopt. Eén betonplaat is blijven liggen. Er werd een tijdelijke werfweg aangelegd en deze zone wordt thans gebruikt voor het opstellen van publiciteitsborden. Op heden is ca. 1340 m² van het terrein verhard. Deze verharding bestaat deels uit de voornoemde betonplaat, deels uit steenslag. Het overig deel van het plangebied bestaat uit braakliggend grasland. De impact van de bouw, sloopwerken en andere activiteiten op het bodemarchief is vooralsnog ongekend.

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Voormalig gebouw met cichorei-ast (bron: Beeldbank Vlaanderen).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuw retailgebouw met bijhorende verharding aan de Gentseweg te Desselgem, deelgemeente van Waregem. Het onderzoeksgebied is ca. 5889 m² groot. In het zuidelijk deel is verharding aanwezig in de vorm van betonplaat en steenslag over een oppervlakte van 1340 m². Deze verharding wordt in het kader van de geplande ontwikkeling gesloopt. Het overige terreindeel ligt braak. In het noordoosten van het terrein blijft een zone van 1028 m² bewaard en vinden geen bodemingrepen plaats.

Desselgem is gelegen op interfluvium tussen de vallei van de Gaverbeek en de Leievallei die zich beiden hebben uitgeschuurd binnen de brede Vlaamse Vallei. Het onderzoeksgebied is gelegen op een kleine zandrug binnen de vallei. De dichtstbijzijnde waterlopen, de Barmbeek in het westen en Krekelbeek in het oosten bevinden zich op geruime afstand van het plangebied. De Quartairgeologische kaart geeft een profiel weer waarbij de top van de sequentie bestaat uit eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied geen informatie weer. Op basis van de omliggende polygonen kan verondersteld worden dat de ondergrond bestaat uit matig droge, lichte zandleem. Hoewel het terrein strikt genomen niet gelegen is binnen een gradiëntsituatie moet de locatie bovenop een lichte zandrug, op enige afstand van verschillende beekvalleien en de Leie- en Gavervallei toch gunstig geweest zijn voor seizoenale exploitatie door rondtrekkende groepen jager-verzamelaars. De goed gedraineerde, makkelijker bewerkbare en vruchtbare lichte zandleemgronden moeten evenzeer aantrekkelijk geweest zijn voor vroegere landbouwers.

Het historisch kaartmateriaal reflecteert een open en landelijke omgeving waarbij de steenweg tussen Gent en Kortrijk een belangrijk verbindend element vormt. Op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden is het terrein integraal als akker weergegeven. Ten noorden van het onderzoeksgebied en aan de overzijde van de huidige Zilverberglaan zijn verschillende hoevegebouwen weergegeven. Het onderzoeksgebied zelf is vrij van bebouwing. De 19^e-eeuwse kaarten geven hierin weinig verandering weer. Binnen de orthofotosequentie zijn verschillende elementen te herkennen die mogelijk reeds een impact hebben gehad op het bodemarchief. Op de oudere luchtbeelden is te zien dat zich tegen de Gentseweg een woning bevindt met een droogtoren voor chicorei. Tegen de noordelijke grens van het terrein bevindt zich nog een langwerpig gebouw. Op het luchtbeeld van de jaren '80 en 2000-2003 is in de westelijke sector van het terrein te zien dat er grondwerken aan de gang zijn of grond wordt gestockeerd. Op het jongste luchtbeeld is te zien dat alle structuren zijn gesloopt, het terrein is geëffend en een verharde zone is ingericht. De impact van de bouw, sloopwerken en andere activiteiten op het bodemarchief is vooralsnog ongekend.

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vindplaatsen of indicatoren gekend. De omwalde hoeve aan de overzijde van de Zilverberglaan is wel opgenomen in de CAI, onder het nummer 74278. Gekende archeologische sites in de ruime omgeving zijn eerder schaars, hetgeen naar alle waarschijnlijkheid een gevolg is van een gebrek aan systematisch onderzoek de voorbije decennia. Waarnemingen bij werfcontroles wijzen op menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden, metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen. Aan de Lindestraat, tegen de vallei van de Leie, werden bij een proefsleuvenonderzoek in 2017 resten van landindeling uit de middeleeuwen aangesneden. De recuperatie van meerdere mesolithische artefacten bij veldprospecties zijn getuigen van het feit dat de ruime omgeving van het onderzoeksgebied werd gefrequentieerd door mensen sinds de steentijden. Luchtfotografische prospectie bracht ook enkele cirkelvormige structuren aan het licht die worden geïnterpreteerd als grafmonumenten uit de bronstijd. Tot slot zijn een groot aantal cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse hoeves opgenomen in de CAI.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. Vooralsnog is geen informatie aan het licht gekomen waardoor uitgegaan kan worden van een verstoord bodemarchief. Bijkomende waarnemingen zijn noodzakelijk om de aanwezigheid van erfgoed na te gaan en de impact van de geplande werken hierop te bepalen. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en verstoringsgraad te evalueren. Mogelijk hebben de bouwactiviteiten het bodemarchief dermate gefragmenteerd dat verder onderzoek, in eender welke vorm, niet langer zinvol kan zijn. Mocht daarentegen blijken dat bodemhorizonten die indicatief kunnen zijn voor een betere bewaring van artefactensites nog aanwezig zijn in het bodemprofiel, dan is een verkennend archeologisch booronderzoek noodzakelijk. In het geval van een positieve staalname kan geopteerd worden om dit onderzoek aan te vullen met waarderende boringen en/of testputten. Met betrekking tot resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

